

Forfatter: [Chr. Thura]

Titel: Brev fra Sandsigeren til Adskillige om Adskilligt i hans nyeligen udgivne Piece.

Citation: [Chr. Thura]: "Brev fra Sandsigeren til Adskillige om Adskilligt i hans nyeligen udgivne Piece.", i [Chr. Thura]: *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 2*, Paul H. Høecke, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_002-shoot-workid1_002_008.pdf (tilgået 07. maj 2021)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 2

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

[↶](#)

Brev fra Sandsigeren til Adskillige om Adskilligt i hans nyeligen udgivne Piece.

[✕](#) Kiøbenhavn

[✕](#) Trykt hos Paul Herman Hoecke. 1771.

2

3

[✕](#) Allerædelste Publicum!

[✕](#) Førænd jeg udgav mit Skrift, forestilte jeg mig, at jeg, ved at skrive offentligen, vilde underkaste mig en offentlig Dom. Jeg indsaæ, at Ordsproget: (Saa mange Hoveder, saa mange Sind) var en unægtelig Sandhed, og at Folkes Domme vilde blive ligesaa mange og forskiellige, som der ere Hoveder og Sind til. Derfor bad jeg adskillige upartiske Venner, at sige deres Tanker derom, førænd jeg lod det trykke, hvilke allesammen gav det deres Biefald; og da jeg tøvede med at give det ud, knurrede de fleste, fordi jeg nølede

4

[✕](#) 4 saa længe. Nu har jeg indgivet det, og derved fyldestgiort deres Begiering; men jeg har nu fornummet, at nogle af de samme ere mindre fornøyede end tilforn; thi, nu først, synes de, at der ere adskillige Sætninger deri, som ikke fuldkommeligen stemmer overeens med den sande Theologie, fornemmeligen denne: at jeg holder det for Uret, at verdslig Øvrighed fordrer dobbelt Gage-Skat af Geistligheden, som ikke faaer. Gage af verdslig Øvrighed, eller har nogen verdslig Betiening. Dette, meener de, at kunde bevise af den Passage, som læses hos Matthæum 17. Cap. 24. og følgende Vers, hvor Evangelisten beretter, at endog Christus, som, baade i Henseende til sin guddommelige og menneskelige Natur, var frie for at give Skat, beqvemmede sig til at betale Skat. Men I gode Venner! i hvor sund Theologisk Kundskab I end bilder Eder ind at have, maae jeg dog sige Eder,

5

[✕](#) 5 at I feyler Kundskab baade i de Romerske og Jødiske gamle Historier; thi det var ingen Gage-Skat, hvorom mit Skrift egentligen handler, som da blev fordret, men enten en Slags Told, som kan ligned med vore Tidens Salt-Skat, eller og en simpel Kopskat, som blev betalt efter enhvers Gotbefindende, og denne blev endog fordret med en ærbødig Varsomhed, som man af Evangelistens Beretning tydeligen kan see; altsaa seer jeg ikke, hvor I vil hen med denne Erindring. Det er jeg vis paa, at I i den heele hellige Skrift ikke skal finde noget, som er imod mine Satzer. Nogle andre har meent, at mit Skrift vilde blive meget skarpt censureret i de lærde og kritiske Journaler; men hvad vil disse Journalister gjøre mig, naar jeg har Skriften og Fornuften paa min Side? Maaskee jeg skal lastes, fordi jeg skriver dristigt? O, I Stakler! da har I jo Skribentere nok, som slikker uden paa Fla-

6

[✕](#) 6

[✕](#) sken, kan I da ikke fornøye Eder med dem? De samme stræbe, ligesom Erasmus Rotterdam, at vaske Folk, men vil ikke gjøre dem vaade. Jeg har i min Eenfoldighed meent, at vor Allernaadigste Konge havde givet Skrive-Frihed, fordi han var en Elskere af en reen og aabenhiertet Tale; det er sandelig den viiseste Maade, som en Regent kan betiene sig af, til at faae Publici Meening at vide; Hvorfor skulde da ikke jeg, som har

Mod nok til at tale den Sandhed, som ikke beskadiger nogen, gjøre mig en Ære af, at fyldestgjøre Majestetens Begiering? Sandhed staaer sig nok, Daarlighed, Hyklerie og TiggerArgumenter falder altid hen af sig selv og udretter intet. Skrifter, som ikke ere skrevne aabenhjertet, udretter sielden noget got; thi de fleste, som læser dem, forstaaer ikke, hvad Autors Meening har været; og de andre, hvis Laster Autor angriber paa en fiin og forblummet Maade, trøster

7

7 sig ved, at der var ingen, som forstod, at det var dem meent, og altsaa lader andre skrive, hvad de vil og kan, og de gjøre, hvad de vil; og saaledes bliver alting i sin gamle Slentrian. Det er raadeligt for en Skribent, at skrive forblummet, naar det er farligt at skrive aabenhjertet; men det er uforsvarligt at dølgge Sandhed, naar Øvrigheden fordrer den. Kongen har jo (ikke fordi han biefalder dem, men allene for at vise, at han har givet en fuldkommen Skrive-Frihed) tilladt, at ugudelige Skrifter ere komne for Lyset; (f. Ex. Kunst til at regiere) hvorføre skulde han da ikke tillade de retsindige Skrifter at komme frem, som ingenlunde sigter til hans, Rigets, eller noget Menneskes Skade, men til alles sande Beste. O, I got Folk! jeg veed, at det er det gamle Coujonomie, som endnu hænger Eder i Hovedet. Jeg er ubekymret; thi jeg troer om vor Konge, at han baade er redeligere

8

8

og viisere end den Persiske Darius, som lod Caridemum ihjelslaae, fordi han efter hans Begiering havde aabenhjertet sagt Sandhed om Hans Armee og Krigsrustning. Jeg havde snarere ventet, at jeg af disse Tidens vantroe Folk var bleven beskyldt for Fanaticismo, fordi jeg har holdt for, at Qvæg-Sygen er en Guds Straf; item: at den svare Hungersnød, som ramte de nordiske Riger, just, da Undersaatterne sloge deres Konge ihjel, fordi han befoel dem, at adlyde Guds Befalning, i at give Tiende til deres Geistlighed, ogsaa var en Guds Straf. Men, ved det jeg her fremfører den Historie om Kong Knud, da maae jeg bede dem, som tvivler om Historiens rigtige Beretning, selv at eftersee Krantium eller Sal. Pro-Canzlers Pontoppidans Annales Ecclesiae Daniæ. Ja, I super Kløge! jeg har glemt at fortælle Eder, at jeg er saa overtroisk, at jeg endog troer, at det var en Guddommelig

9

9

Bestyrelse, at Kiøbenhavn var i dette Foraar rundt om med Iis bloqueret og ligesom belejret. Imidlertid lader jeg Publico nok engang vide, at den liden Piece, Sandsigeren kaldet, er ikkun en Fortale for et større Værk, og at de, som har behaget at anskaffe sig den (hvilket maae være et anseeligt Antal, siden den er bleven nu i en Tid af 15 Dage 3 Gange oplagt) ogsaa ville efter dette Avertissement behage at subscribere, paa det jeg kan vide, hvor stort et Antal af Exemplarer, jeg skal lade trykke, da jeg haaber, med Guds Hielp, at holde Publico, hvad jeg har lovet. Jeg veed ellers gandske vist, at mit Skrift har havt alle retsindige Folkes Biefald, og det af alle Stænder, faa at jeg veed ikke at have pecceret imod de andre i noget Stykke, undtagen imod den gamle Regel: at man nemlig ikke skal lade Tøsser see halvgjort Arbeyde. Og det har sandelig været et uventeligt Bifald, efterdi Byen

10

10

og Landet er nu opfyldt med en stor Deel frie Skrifter, saa at Folk naturligviis maa kiedes ved at kiøbe og læse de mangfoldige nye udkomne Skrifter, hvoraf en stor Deel ere ikkun et Beviis paa Skribenternes Ondskab, Partiskhed og Daarlighed; som for Ex. den selvkaldte Philopatrejas, det forhexede Dreng-Barn, Gedebukken, og andre saadanne Skandskrifter; Item : Det prophetiske Abekatte-Skrift, den Norske Bondes Syn, hvori spaaes om vigtige Forandringer i Staten; og om Kattens Død, af de Personer, som have Hiernen i Haanden. Nu blev mig fortalt, at der skal være sammensmidet noget Sladder imod Sandsigeren, som uden Tvivl skal føre Ravn af en Igiendrivelse, hvilket dog ikke endnu er kommen for Lyset; men jeg vil i Forvejen erklære, at jeg vil ikke spilde Tiden paa nogen Penne-Krig, førend jeg først faaer opfyldt det Løfte, som jeg har giort Publico, med at udgive mine For-

11

11 slage; thi ligesaa vel fornøiede, som de af Publico, der har læst Sandsigeren, har optaget Sandsigerens Discours med den selvkaldte Philopatrejas; faa forbunden holder Sandsigeren sig at være, til at opfylde sit Løfte. Jeg frygter ingenlunde for, at denne Modstander skal kunde igiendrive mig, thi Sandhed staaer sig nok; Thi hvad andre Lærde veed, veed jeg ogsaa, og enhver, som har læst Sandsigeren, har uden Tvivl seet, at jeg ikke feyler Mod til at tale Sandhed. Jeg har, Gud være lovet! udholdt mangan Bataille med Løgnens Fader, Fanden selv, hvorføre skulde jeg da være saa bange for een af hans Børn. Jeg kan letteligen i

Forveyen indsee, at hele Skriftets Indhold imod Sandsigeren vil ikke blive andet, end nogle utidige Irettesættelser, Beskyldninger, tillige med nogle Trudseler, og maaskee der kan ogsaa indløbe nogle Løgne og TiggerArgumenter; naar det udkommer, og

12

✂ 12 Nøye betragtes, skal enhver befinde det saaledes, som jeg i Forveyen har spaaet, at det vil blive; vil Publicum spille Penge paa at kjøbe det, nu jeg alt har sagt Indholdet, saa staaer det i enhveres eget Behag. Imidlertid kan jeg og forud sige, at Hensigten med bemeldte Skrift er uden Tvivl, deels Egennyttede, da Autor meener, at Strid-Skrifter har stærkest Afsætning; deels ogsaa Underfundighed, da han haaber at kunde forville enfoldige Folk, at de skal ikke vide, paa hvis Side Sandheden er, og derved falde til at tænke det samme om mit Skrift, som de tossede Frietænkere og andre Vankundige meener om den hellige Skrift, at den nemlig er en uefterrettelig Bog, fordi den bliver ofte fordreyet og udlagt paa saa mange forkeerte Maader. Jeg har og anmærket, at der findes nogle, som ikke har havt det allermindste at udsætte paa Skriftet selv, og dog har af pure Misundelse søgt at gjø-

13

✂ 13

✂ re det fordægtigt, ved at sige, at der var intet Nyt i det. Men hvad vil det sige? jeg har jo ikke lovet mine Landsmænd noget Nyt, men allene at frembringe Viisdom og Sandhed i sin rette Gestalt, og det paa en Tid, da det meest behøves; thi hvo, som veed noget af Dannemarkes nærværende flette Tilstand, maae tilstaae, at her behøves intet Nyt, da der er, desverre, alt for meget Nyt, hvoraf det meste duer slet intet, og er enten forargeligt, eller og saaledes beskaffent, at mange Mennesker bringes i yderlig Fattigdom; thi man har i lang Tiid ikke hørt andet Nyt, end at tale om utidige Forlystelser, Masqverader, Comoedier, Ryggesloshed, nye Anledninger til Galskab, Afsættelser og saadanne Foretagender, som jeg gandske vist veed, at være stridige imod Hans Majestets Landsfaderlige Hensigter og Symbolum, som er: at Kongen søger sin Ære af Fædrenelandets Kiærlighed.

14

✂ 14

✂ Dette er, Gud bedre, mit Fædreneland! Nyt nok, som i nogle hundrede Aar ikke er sket: ja, end ikke den Tid, Holsteenerne sidste Gang toge sig for at hielpe Dannemark af Dynen i Halmen. Men at jeg kan vise mine Bagtalere, at der findes dog noget rart Nyt i mit Skrift: da siger mig, om noget af de foregaaende frie Skrifter taler saa religieuse, frit, aabenhiertede, kiekmodigt, patriotisk om faa magtpaaliggende Ting, som Sandsigeren. Jeg troer vist, at Sandsigeren har brudt Isen for den priselige lille Piece, Religion og Fornuft kaldet; item for Broderens Brev til sin Syster. Jeg spaaer, at der kommer herefterdags mange flere saadanne nyttige Skrifter for Lyset. — De af Publico, som behager at subscribere, ville adressiere sig til Bogtrykker Höecke i store Hellig-Geist Stræde i No. 141., som jeg ved mine Commissionairer haver ombedet, at tage imod Subscription, og at

15

✂ 15 gide enhver, som subscriberer, en Forsikring paa, at erlange det første, andet og tredie Hefte, ligesom det ved Trykken bliver færdigt, og ved ethvert Heftes Udgaave bekendtgjørende Priis, da samme ey forud kan fastsettes i Henseende til Størrelsen; Mens skal blive saa billigt, som mueligt, efter Subskribenternes Antals Mængde. Det siges iligemaade til behagelig Efterretning, at jeg lader ikke trykke flere Exemplarer, end som Antallet paa Subskribenternes Navne beløber sig. Dette skeer for at forekomme det ubillige Skakkerie, som nogle Egennyttige har brugt med Sandsigeren, da de har lenet den bort til at læse for 4 Sk. hver Gang, og tilsidst solgt deres første Indkiøb for 12 a 16Sk. Stykket. — Det første Hefte kommer til at handle om Religionen, dens Sammenhæng med Regieringerne, og om Geistlige Personer, saavelsom om de Anstalter, som sigter til at danne Geistlige.

16

✂ 16 Det andet skal handle om Borgerstanden og de Ting dem angaaende. Det 3die om Krigsstanden til Lands og Vands, og Hvad til sammes Forbedring udfordrede Publici egen Affection imod mig, har forbundet Mig til saadan tjenstvillig Arbeydsomhed. Hvorfore jeg forbliver det allerædelste Publici tjenstberedvilligste Tiener.

✂ Sandsigeren.